

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Hodnocení diplomové práce (posudek oponenta)

Téma: Identita sociální práce a sociálních pracovníků

Autor: Bc. Libuše Hantová

Studijní obor: Etika v sociální práci

Forma studia: Prezenční

Vedoucí DP: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Ing. Marie Lhotová, Ph.D.

Rok odevzdání: 2013

Obsahová stránka:

Autorka se ve své diplomové práci zaměřuje na téma profesní identity. Konkrétně pak na identitu v sociální práci a identitu sociální práce. Praktická část obsahuje výzkum směřující k cíli práce zformulovaný jako **popis současného stavu identity sociální práce a sociálních pracovníků v České republice sociálními pracovníky a laickou veřejností**. Podotýkám, že takto koncipovaný cíl je v textu práce dán úvahami a srovnáváním textů z literatury, ale praktická část nesplňuje parametry výzkumu, ale výzkumné sondy do problematiky.

Problematická místa v obsahu:

Na několika místech je problematické pojetí „mít k dispozici identitu“, přitom by se dalo uvažovat o tom, zda je identita věcí individuálních identit v rámci profese. Nerozumím proč není vybudována individuální identita sociálních pracovníků (12), když je ještě málo vybudovaná kolektivní identita. Jistě existuje identita oboru, ale také identita konkrétního pracoviště a z textu není jasné, co je kolektivní identita.

Rozumím tomu, že je problémem, když kvalifikovaní sociální pracovníci nemohou využít své odborné znalosti nabyté odborným studiem zaměřeným na sociální práci, nerozumím, že takto nemají prostor pro navázání vztahu s klientem a navázání vzájemné důvěry. V tomto smyslu bych uvítala **konkrétněji vymezená specifika sociální práce oproti jiným pomáhajícím profesím**.

Ráda bych věděla, co autorka myslí jinými „druhy“ sociální práce a sociálních pracovníků (13).

Také by se daly konkrétněji vymezit obtíže při budování identity s tím, že identita se hůře buduje, je-li převaha sociálních pracovníků s defenzivní praxí, která jedná podle předpisů, směrnic, metodik a plní své povinnosti vymezené zákonem a zaměstnavatelem. Stanovené postupy je chrání před vlastní odpovědností.

Co je vlastně akademický svět sociální práce?

V jaké míře se očekává od sociálních pracovníků dát klientům odpověď a řešení (16) nebo hledání potřeb klientů a řešení jejich problémů (18)? I toto je problém, který s identitou souvisí.

Autorka poukazuje na skutečnost, že lidé nemají příliš ponětí o tom, co ještě navíc by jim mohli sociální pracovníci nabídnout, a tak si o to logicky nemohou říci (19), ale v samotné diplomové práci na tuto otázku neodpovídá. Existuje konkrétní nabídka, specifická a odlišná od jiných. V podstatě není uvedena ani základní nabídka.

Dobře zpracovaná je úloha etiky ve vzdělávání. Domnívám se ještě, že by bylo vhodné pohovořit o etice v praxi sociální práce ještě jinak než uvedením etického kodexu.

Požadavek celoživotní vzdělávání je v práci zmíněn, ale není zmíněno, jestli, příp. jak je zajištěno.

Měkké a tvrdé dovednosti už samotným pojmenováním zapřičiňují oddělený pohled na teorii a praxi. Sociální práce je především praktická disciplína, takže tvrzení, že je vědní (26), ale i praktická disciplína převrací pohled na panující názor.

Několikrát je v textu zmíněno, že sociální práce nesmí být redukována na poskytování sociálních služeb, ale není uvedeno, co ještě sociální pracovníci dělají kromě poskytování společenských služeb? Nebo neposkytují společenské služby? Jako zásadnější bych viděla zcela konkrétní vymezení hranic mezi sociální prací a dalšími pomáhajícími disciplínami, což je pro identitu oboru důležité, s tím, že identita znamená též negativní vymezování ve smyslu „toto je moje místo a toto není“.

Nepřesvědčující jsou argumenty o zaměření na klienty, kde se dělá sociální práce ještě tzv. postaru. Proto také často nejsou akceptováni sociální pracovníci, kteří nedělají jen klasickou úřednickou práci a nechtějí být zaškatulkováni mezi pouhé obyčejné úředníky. Proč obyčejní úředníci? Co je obyčejný sociální pracovník? Je některý sociální pracovník neobyčejný? Nebo sociální práce je neobyčejná? Udivuje mě, že úředníci na úřadě vykonávající administrativu nepomáhají. I úředničina se dá dělat dobře. Kdo by měl dobře vyřizovat věci na úřadech, když ne dobrý sociální pracovník? Jestli vznik psychosomatických a dalších obtíží nebo vypuknutí syndromu vyhoření může souviset s tím, že jsou považovány za úředníky, pak to nic jiného než úředníci nejsou.

Co myslí autorka tím, že práce sociálních pracovníků je nedoceněná morálně? Dále: Proč se autorka domnívá, že chybí určitá úroveň seberealizace a satisfakce?

Jako obranu vnímám v textu o předsudcích, že sociální práce musí potýkat s nařčeními, že je poloprofesi nebo výhradně a pouze ženskou profesí. Vzhledem k tomu, že ženskou profesí je a není důvodu, proč by nebyla (viz Giliganová Psychologie morálního vývoje). Na druhé straně jako osobnosti sociální práce uvádí autorka čtyři muže, kteří se sociální prací zabývají teoreticky.

Identitu vytvářejí především identifikovaní pracovníci. Jsou potřeba argumentace v rámci obhajoby sociální práce jako prostředku ku pomoci klientům, kteří se nacházejí v obtížných životních situacích, nebo se v praxi jedná o kompetentní práci, která sama o sobě „funguje“?

Mnoho sociálních pracovníků je, co se týká hodnoty etických kodexů spíše skeptických (35). Proč je tomu tak autorka neuvádí. Zřejmě to nebude jen tím, že etické kodexy nechrání klienty před neodborným zásahem a zneužitím nemohou uchránit (35).

Škoda, že autorka v závěrečné části zahrnující výzkumnou sondu na základě pěkně koncipovaného dotazníku, nevyužívá by zasloužil hlubší rozbor než jen konstatování na konci tabulek. Co vlastně takový dotazník může říci o identitě sociálního pracovníka. Co je to kvantitativní technika sběru dat? Za metodologicky problematické vidím kap. 10. Verifikace hypotéz, zvláště procentuální vyjádření, co je většina (55 %) z daného počtu respondentů, závěry, že údaje se „převážně shodují“ nebo že hypotézu dokazuje x-krát odpověď ano nejsou bohužel validní. Hypotézy se nepotvrzují pouhým uvedením počtu. Přínosnější by byla hlubší diskuse a také srovnání údajů obou skupin např. formou kontingenčních tabulek. Údaje by šly srovnávat bodovým grafem. Naopak diskuse (kap. 11) daná srovnáním s některými zjištěními z jiných zdrojů souvisících s danou problematikou, je zajímavá.

Prezentace práce:

V Seznamu literatury je uvedeno 65 knižních zdrojů (1 cizojazyčný), články z časopisu Sociální práce/Sociálna práca, dále pak elektronické dokumenty a dvě diplomové práce. Počet stran práce je 80. Téma diplomové práce je zpracováno v 5 kapitolách.

Závěr:

Uvedené připomínky k teoretické části jsou spíše podnětem pro diskuzi, nikoliv výtkou či označením chyb. Autorka zmapovala některé nejasnosti kolem identity a pochopila je. Svědčí o tom i závěr textu kladoucí otázku, zda je identita sociální práce a sociálních pracovníků opravdu tím pravým lékem na veškeré problémy a chorobné symptomy s ní spojené. Tato závěrečná otázka, kterou autorka klade je velmi příznačná a zde osobně vidím místo etiky. – hovořit o nedostacích. a ne se bránit. Jako zásadní, co chybí, bych viděla vymezení hranic mezi sociální prací a jinými pomáhajícími disciplinami.

Diplomová práce prokazuje autorčiny znalosti, schopnost uvažování o tématu i schopnost práce s literaturou, ale tím, že se snaží postihnout všechny aspekty, také nese všechny znaky problematické identity sociální práce. Autorka prokázala znalosti vztahující se k existenci sociální práce jak v rámci vzdělávání, tak v rámci profesionalizace sociální práce a předpisů k ní se vztahující, zná instituce a profesní asociace, je informována o rozvoji oboru. **Problematická je metodologie praktické části.**

PhDr. Ing. Marie Lhotová, Ph.D.
oponentka DP

Marie Lhotová